

En artikel fra [KRITISK DEBAT](#)

De små beslutningers tyranni

Skrevet af: **Redaktionen** | Offentliggjort: 15. oktober 2014

"Morfar, hvordan tror du, at døden er"? "Det er lidt vanskeligt at forklare Mette, men jeg tror, at den minder meget om folketingets åbningsdebat. Der sker absolut intet".

Som den parlamentariske tradition byder i Danmark, åbnede statsministeren tirsdag den 6. oktober en ny samling i folketinget med en længere redegørelse for rigets almindelige tilstand og en bred orientering om regeringens kommende politiske initiativer.

Statsministerens tale indeholdt den forventede kritik af Venstres forslag om nulvækst for den offentlige sektor. Men hun nævnte ikke med et eneste ord, at både kommuner og regioner allerede på nuværende tidspunkt har overhalet Venstres forslag. Realvæksten i det offentlige er faktisk faldet. Det lykkedes i det store og hele også Helle Thorning-Schmidt at dreje uden om de forværrede vækstprognoser for dansk økonomi. Den sidste fra "Vismændene" nedskriver væksten fra 1,5% til 0,5%. At Danmark befinder sig i krig med ISIL blev lige berørt, og at uligheden er vokset markant selv under den socialdemokratiske regering, blev forbigået. Ingen i samfundseliten viser reel vilje til at gennemføre en radikal omfordeling af rigdommen - desværre heller ikke på Christiansborg.

Eneste overraskelse var meldingen om regeringens ønske om at stramme asylreglerne. Selvfølgelig var det mest overraskende i det, at Radikale Venstre var gået med til det. Men som den nye formand Morten Østergård udtrykte det, befinder Danmark sig i en "ekstraordinær situation". Og så må principperne jo vige.

Åbningsdebatten to dage senere overholdt kravene til rituel tomgang til punkt og prikke, og havde det ikke været for DFs beslutning om allerede her at overtrumfe regeringens stramning af udlændingepolitikken, ville debatten have været glemt allerede inden døgnets udløb. Imidlertid havde DF fundet Hegels gamle socialpolitiske forslag frem og tilpasset det nutidens flygtningepolitik. Hegel mente i sin tid, at man kunne løse problemet med overskudsbefolkningen ved at sende den til kolonierne. Det kan af gode grunde ikke lade sig gøre i dag, men man kan da anvende samme tankegang og sende flygtningene tilbage til "nærområderne" (tidligere kolonier), så Danmark og resten af Europa kan komme ud af den "ekstraordinære" og belastende situation med de mange nye flygtninge.

Dette tema overtrumfede alle andre politiske emner i åbningsdebatten. Ingen gider lytte til Venstres evindelige snak om skattelettelser og bedre rammebetingelser for erhvervslivet. Alle ved, at EL og SF vil presse Corydon til at give indrømmelser på dagpengeområdet, og nu har LO meldt sig på banen med et kompromisudspil, som alle sandsynligvis vil kunne leve med. Så der var egentlig så få reelle politiske spørgsmål af betydning på dagsordenen, at DFs forslag stod tilbage som temaet, der delte vandene. Det "ekstraordinære" bliver nok til "*the new normal*".

Det er det sidste, der i det store billede er interessant, fordi Morten Østergårds bemærkning mere præcist, end han nok selv har indset, afspejler situationen på den internationale arena.

IMF, Verdensbanken og OECD advarer samstemmende om, at EU landene er på vej ind i en recession eller i hvert fald en lang periode med stagnation. Den årlige vækst skønnes at placere sig mellem 0 og 1%. En situation lignende den, Japan har befundet sig i siden 1992 med lav vækst og deflation. Selv Tyskland - "vækstlokomotivet" - er på randen af en recession med en minusvækst på 0.2% og er ved at blive det sidste offer for Merkel-regeringens egen politik. Tysklands eksport er

faldet med 5.8%. Investeringerne med 4%, produktionen med 4%. Dertil kommer, at EU's samlede overskud på betalingsbalancen er steget så meget - bl.a. som konsekvens af stagnationen og eksportstrategien - at det truer stabiliteten på verdensmarkedet. Kapitalophobningen i både Tyskland og de øvrige nordlige EU lande investeres først og fremmest udenfor Europa eller kanaliseres ind i finanssektoren, der igen viser tegn på destabilisering. Det får både IMF og OECD til at advare mod en fortsættelse af den krisepolitik, der blev tvunget igennem på rekordtid efter Grækenlands kollaps og truslen mod euroen. Og på trods af drastiske nedskæringer på de offentlige budgetter og indførelse af budgetlove, er underskuddene på de offentlige budgetter i EU som helhed fortsat med at vokse om end i aftagende tempo.

Krisepolitikken i EU havde som mål at stabilisere de gældsplagede lande, efter at et samlet EU havde pådraget sig en voksende statsgæld for at redde hele finanssektoren og især banksektoren fra sammenbrud. Ikke desto mindre advarer IMF's seneste *Financial Stability Report* om, at bankerne stadig er tyngt af "dårlig gæld". Konsekvensen er, at de stadig ikke låner penge ud, selv om de kan låne penge i ECB til en ekstrem lav rente. Og frygten er, at Draghis annoncering af massivt opkøb af stats- og kreditforeningsobligationer ikke vil resultere i andet, end at pengeudpumpningen føres over i spekulation på de globale pengemarkeder på samme måde, som det er sket i USA.

Alle medlemslandene lider nu under EUs finanspagt, og oprøret mod pagtens stramme krav fra Frankrig og Italien er ved at tage fart rundt om i unionen. Selv i Danmark foreslår både Vismændene og KL lempelser i budgetloven. Endnu stritter den tyske regering imod, men både Frankrig og Italien udfordrer nu åbenlyst beslutningerne i finanspagten ved at annoncere, at de vil overskride pagtens krav både i 2015, 2016 og 2017. Så det kan vise sig, at det kun er et spørgsmål om tid, hvor længe den holder. På den anden side leverer hverken IMF, OECD eller kommissionen reelle bud på en anden politik. IMF og OECD foreslår ganske vist, at finanspolitikken lempes. De foreslår også øgede offentlige investeringer i infrastruktur og så videre, men samtidig står de stadig fast på stramningerne i statsbudgetterne og kravene til en mere fleksibel arbejdsmarkedspolitik, der er lig med forringelser for lønmodtagerne. I skarp modsætning til både Verdensbankens og ILOs advarsel om, at den høje arbejdsløshed er ved at bide sig fast og resulterer i en fuldstændig flad lønudvikling, der igen bremser forbruget. Ingen har med andre ord nogen nye og overbevisende bud på, hvordan EU-landene skal komme fri af recessionen, og hvordan den globale vækst skal overskride de estimerede 3,2%, som historisk er lig med stagnation. De lave forventninger til øget global vækst understreges af, at industriproduktionen i de 19 største nye vækstlande nu er på det laveste niveau siden 2009, og at den tendens forventes at fortsætte flere år frem.

Selv for USA forventer IMF ikke en vækst over 2,1%, og trods det, at man sætter sin lid til den begyndende vækst i Amerika, viser de reale nøgletal, at væksten er skrøbelig, og ingen ved, hvad der vil ske, når den amerikanske centralbank offentliggør den annoncerede stramning af pengepolitikken. Hvis renterne stiger, vil det så resultere i den forventede kapitalflugt fra især de nye vækstlande og sænke den globale vækst yderligere? Vil det indebære en omfattende overførsel af opsparet kapital i industrien (2.000 mia. dollars) til finanssektoren osv.

De sidste arbejdsløshedstal viser godt nok et fald i den officielle arbejdsløshed i USA til 5,9%. Men beskæftigelsesgraden er samtidig faldet til 62%. Kapacitetsudnyttelsen i virksomhederne ligger på et historisk lavt niveau (ca. 77%), og selv om arbejdsløsheden også er faldet i flere af de europæiske "kernelande", er antallet af arbejdstimer stort set ikke vokset tilsvarende. Altså flere i arbejde, men med færre arbejdstimer.

Interessant er det også, at alle de store tanker om international regulering af finanssektoren ikke er blevet til meget. EU skulle have en bankunion. Endnu slås man om, hvordan den færdige model skal være. Man kan godt på papiret enes om at harmonisere finanspolitikken, men i praksis blæser de store EU-lande på de formelle beslutninger. EU er ikke på vej mod en mere harmonisk og solidarisk

union. Tværtimod går interessekampene på tværs af medlemslande, koalitioner af disse og på tværs af EUs forskellige institutioner såsom magtkampen mellem parlament, kommission og ministerråd, der strækker sig i det uendelige.

Det er heller ikke lykkedes G20 landene at nå til enighed om metoder til at gøre op med de transnationale koncerners systematiske skatteunddragelse. Ligesom man heller ikke kan enes om en generel væksthæmmende strategi. Frihandelsforhandlingerne i WTO er brudt sammen, fordi Indien som repræsentant for de fattige lande har modsat sig USAs, Japans og Europas frihandelsbetingelser. USAs alternative strategi med at indgå bilaterale handelsaftaler eller mellemregionale aftaler skrider ualmindeligt langsomt frem. Enten protesterer befolkningerne mod de synlige konsekvenser for arbejdsbetingelser, miljø og så videre, eller også bliver forhandlingerne kampplads for de store industrimagters interessemodsætninger. Det gælder TPP- og TTIP-forhandlingerne i henholdsvis Sydøstasien og Europa. I Sydøstasien er det Japan, der træder på bremsen, og Kina spøger i kulissen. I Europa er det den voksende modstand mod de "uafhængige voldgiftsretter", som de transnationale koncerner kan anvende i konflikter med nationale regeringer, der har tvunget forhandlingstempoet ned.

Billedet er, at USA ikke længere har den fornødne styrke og autoritet til at repræsentere "verdenssamfundets" interesser eller for sags skyld tvinge sine egne interesser igennem. Selv når det drejer sig om tidligere så "naturlige" interesseområder som Latinamerika og Afrika, er henholdsvis USA og Europa i defensiven overfor en ekspanderende investerings- og udenrigspolitik fra først og fremmest Kina og Brasilien. Kina er i dag den suverænt mest fremgangsrige investor i Afrika og indgår i flere nye handelsaftaler i Latinamerika.

Hvis vi vender tilbage til EU, er det klareste billede i dette morads af modsætninger, manøvrer og politisk-økonomisk vildrede vel nok centrum-venstrepolitikens fallit, de borgerlige liberale regeringers løsningsperspektivløshed og styrkelsen af de højrepopulistiske tendenser - også efter valget til Europaparlamentet. De styrende politiske eliter og det liberale demokratis legitimitet skrumper konstant. Det er vanskeligt for brede dele af befolkningerne at se alternativer indenfor den eksisterende politiske horisont. Tilbage er den defensive, højrepopulistiske protest.

Zoomer vi ud fra EUs, USA's og Japans økonomiske problemer tegner der sig et billede af en global verdensorden, der med Talcott Parsons (amerikansk sociolog) ord kan betegnes med overgangen fra *en kollektiv magtstruktur* til en *distributiv magtstruktur*, hvor den første repræsenterer en tilstand, som gavner alle eller et stort flertal og den sidstnævnte en struktur, hvor alle kæmper mod alle for selv at få mest muligt ud af det på de givne betingelser.

Tendensen slår igennem i selv de mindste regionale eller lokale konflikter, og alle de kendte og tidligere stabile alliancer bryder enten sammen eller viser sig ineffektive.

Nogle aktuelle og oplagte eksempler: USAs ønske om at drive en kile ind mellem EU og Rusland og NATOs ambitioner om udvidelse ind i Ukraine. Sanktionspolitikken slår nu lige tilbage i hovedet på EU landene, og som konsekvens af EU's og USA politiske støtte til de nye magthavere i Kiev, er landet ved at gå i opløsning og blive splittet mellem mange forskellige økonomiske og politiske interesser. Mellemøsten er et andet markant eksempel, hvor regionen er ved at fragmentere og i særdeleshed har været det siden det "arabiske forår". ISIL, som al geopolitik åbenbart fokuserer på for tiden, er først og fremmest det mest rabiante symptom på vestens fejlslagne politik i hele området, og i dag kan de selv samme lande med USA i spidsen, der har skabt problemerne, ikke andet end levere en usammenhængende militær indsats mod symptomet. Den nye, militære koalition, som Danmark er med i, er skrøbelig og kan falde fra hinanden ved enhver vending i konflikten. Og mens de er i gang med at bombe ISIL i Syrien, vokser nye konfliktområder frem i eksempelvis Yemen, Libyen, Nigeria, Somalia og måske Libanon og Jordan. Ingen tør overhovedet tænke den tanke til

ende, om hvad der vil ske den dag, Assadstyret falder i Syrien. Samtidig kæmper Saudi Arabien, Iran og Tyrkiet om det lokale hegemoni, og som det tydeligt fremgår, har hverken USA eller Europa en politik for at inddæmme disse underliggende modsætninger og konflikter, selv om en af hovedaktørerne har NATOs næststørste hær.

Den amerikanske præsident havde ellers i 2011 annonceret forskydningen af USAs strategiske tyngdepunkt fra Europa og Mellemøsten til Kina og Det kinesiske Hav for at opbygge en ny inddæmningspolitik overfor Kina. Ukraine og ISIL er kommet i vejen. For tiden kan USA hverken agere med fuld styrke i Østasien eller i Mellemøsten for slet ikke at tale om i Europa, og det faktum lader sig ikke skjule af genoptaget koldkrigsretorik overfor Rusland og dæmonisering af Putin. Hvem følger for eksempel lige for tiden med i, hvad der foregår i Donetsk-provinsen? Alles øjne er jo rettet mod Kobane i Syrien, selv om ISIL i øvrigt er i offensiven i Vestirak og angiveligt vokser i styrke og tilslutning i hele den arabiske verden. Sympatien blandt de arabiske masser gælder mere oprøret end oprørets metoder. Det afgørende er også, at hvor de radikale og progressive kræfter ikke rakte i det "arabiske forår", har de anakronistiske og dybt konservative kræfter i Mellemøsten taget over som protestbevægelse.

En overordnet karakteristik af situationen på verdensarenaen findes nok ikke bedre formuleret end i Giovanni Arrighis bog fra 1999 "Chaos and Governance in the Modern Worlds System", hvor han i bogens indledning skriver: "Med tiden tenderer denne vækst i mængden og den dynamiske kompleksitet (i modsætningerne) indenfor systemet mod en intensiveret konkurrence mellem systemets enheder, der overskrider de eksisterende institutioners regulerende kapacitet. Når det sker, vil de *små beslutningers tyranni* få overtaget, den hegemoniske stats magt skrumpes og en egentlig hegemonikrise fremstår som en realitet".

Helt bogstaveligt opløser den førende magt selv verdenssystemets forskellige institutioner. USA har flere gange underløbet FNs autoritet, når det passede ind i den dominerende magts egeninteresse. Det nye magtfænomen, USA som dominerende militærmagt vilkårligt tager i brug, kaldes "koalitionen af villige". Og for hver gang det sker, giver det mindre og mindre mening for de øvrige kombattanter på den globale arena at referere til FN. Hvornår mon Kina vil anvende lignende fremgangsmåde, eventuelt sammen med Rusland? Magten definerer retfærdigheden. GATT og WTO er stort set tømte for indhold, og i stedet kæmper alle de førende magter om at udvikle regionale handels- og magtcentre som afsæt for kontrollerende positioner på verdensmarkedet. Samlet set bremser det den globale vækst og handel, men det er netop også et af fænomenerne, der karakteriserer overgangen fra kollektiv til distributiv magtkamp.

På den anden side er en ny hegemonisk magt som afløser for USAs svækkede position og et verdenssystem i opløsning ikke i sigte - hverken økonomisk, politisk, militært eller kulturelt, og en omfattende bevægelse for et alternativ til kapitalismen er med kommunismens sammenbrud ikke eksisterende. Utilfredsheden med den voksende ulighed, både globalt og inden for de enkelte lande slår af samme grund mest ud i diffuse politiske og sociale oprør og protester, der for det meste er mere militante end radikale. For selv om arbejderklassen på globalt plan er vokset enormt inden for de sidste 30 år, fremstår den ikke som en organiseret international kraft. Tværtimod er den fragmenteret og nationalt orienteret, hvorimod den transnationale kapital organiserer sig i internationalt i voksende tempo og på en måde, der også udgør en trussel for det mellemstatslige "verdenssystems" sammenhængskraft og stabilitet.

Meget tyder på, at de tendenser, som Arrighi beskrev i 1999, og som op gennem 00erne periodisk brød igennem er ved at sætte sig om "the new normal", og det er i den tilstand, at den "lille danske politik" indskrives i. Sprogligt karakteriseres situationen af, at næsten hele den politiske- og økonomiske elite ustandselig bruger vendinger som "forsvar", "trussel", "risiko". Hvorimod optimistiske toner om, hvordan en ny stabilitet og global vækst skal skabes og med hvem i

førersædet mere og mere antager rituel karakter, eller artikuleres som moralsk imperativ indenfor en stadig mere anakronistisk, eurocentristisk forståelsesramme.

Meget tyder således på, at ustabiliteten og væksten i de utilsigtede hændelser tegner det mest gyldige billede af vores epoke.

Imidlertid skriver vi ikke denne leder for at dyrke dystopien og anomalierne. Snarere har vi formuleret os på denne måde for at rette en appel til den politiske venstrefløj i Danmark om at stoppe op og "anlægge det store syn", før den i den daglige taktiske virksomhed også falder som offer for de små beslutningers tyranni og ophøjer *forsvaret af velfærdsstaten* til politisk strategi og de facto endemål.

Vi gør det, fordi vi er alvorligt bekymrede for, at de højrepopulistiske kræfter vil få endnu mere vind i sejlene ud over hele Europa og i de andre regioner, hvis de venstreorienterede partier ikke tager formuleringen af fremtidsvisionerne og de politiske strategier alvorligt - uanset om disse dæmoniseres som kommunisme eller utopidyrkelse og helt urealistiske af de klasser og politiske kræfter, der hellere lader kaos vokse end gør indrømmelser overfor den voksende kritik af kapitalismen som samfundssystem. For hvis ikke venstrefløjen ud over de daglige kampe påtager sig opgaven at formulere sig selv som real positiv kraft, er der kun de højreradikales defensive og negative kraft at falde tilbage på både for de synlige ofre for krisen og for de mange millioner, der berettiget ser trusler overalt.

Vi kan allerede høre indvendingerne. Den socialistiske vision er ikke ligefrem moderne, og de mange partier, grupperinger og bevægelser kan knap nok blive enige om indholdet i visionen for slet ikke at tale om den politiske strategi. De presserende problemer skal jo løses her og nu.

Men lad os gøre et ophold. Var den demokratiske vision moderne og alment accepteret efter terrorregimet i 1795 eller efter Napoleons kup? Eller efter restaurationsperioden frem til revolutionerne i 1848? Nej! Rent faktisk skulle verden igennem Pariserkommunen, den fransk-tyske krig i 1870, 1. og 2. Verdenskrig og revolutionære oprørsbølger i Europa, før demokratiet kunne etableres som "the new normal". I dag vil ingen drømme om at nedgøre demokratiet, fordi dets fødsel var så usikker og opkomst så præget af kaos, vold, krig, undertrykkelse, klassekampe mv.

Så hvorfor er det lige, at venstrefløjen ikke højlydt og klart måler de hidtidige og fejlslagne "socialistiske eksperimenter" med de samme alen og fastholder den socialistiske vision og forestillingerne om et andet verdenssystem som strategisk rettesnor og politisk-økonomisk forståelsesramme for den daglige politik? Det er populismens værste modstander.

Man kan næppe rejse en bevægelse for en ny dagpengereform og et opgør med den tiltagende systemskabte ulighed, hvis man ikke samtidig fremlægger et sammenhængende samfundsperspektiv, der fører ud over forsvaret af velfærdsstaten og peger på en anden grundlæggende reguleringsmekanisme end det kapitalistiske marked. Vi vedgår, at oven på de sidste 30 års historie er det ikke nogen let opgave, men at kæmpe med højrepopulismen om at forsvare det forgangne og værne om en nation, der er ved at gå op i sømmene indefra, er udsigtsløst.

Den erkendelse ligger og venter som et kategorisk imperativ for den samlede europæiske politiske og faglige venstrefløj, hvis man vil andet end forarges over den fremvoksende højrenationalismes appel til de brede samfundslag, der føler sig udsatte og ydmyget af samfundseliternes distributive magtspil.